

Г. І. Демидась, доктор сільськогосподарських наук

К. Ф. Гузь²

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

ТРИВАЛІСТЬ ВЕГЕТАЦІЙНОГО ПЕРІОДУ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ОНТОГЕНЕЗУ КОНЮШИНИ ЛУЧНОЇ

Відображено значення бобової кормової культури – конюшини лучної, яка відіграє важливу роль у годівлі худоби. Висвітлено тривалість вегетаційного періоду ранньостиглих, пізньостиглих сортів конюшини. Виявлено довший вегетаційний період у сорту Агрос–12 – 106 днів у фазі цвітіння, тоді як найкоротший, у сорту Полісянка – 105 днів у фазі цвітіння.

Ключові слова: фаза скошування, конюшина лучна, вегетаційний період, сорт, норма висіву.

Конюшина – давня культура, в Україні й Росії відома з середини XVIII ст. У наш час основні регіони вирощування конюшини – Україна, Центральна Нечорноземна зона Росії, Білорусь, країни Балтії. Вирощують конюшину також на Уралі, в Західному Сибіру, Приморському краї та інших районах.

Тривалість вегетаційного періоду конюшини лучної за сівби ранньою весною у ґрунт з температурою 6–8°C варіює від 60 до 120 діб і залежить від генотипу. Сорти конюшини лучної з тривалістю вегетаційного періоду до 75 діб відносяться до дуже скоростиглих, 75–95 діб – ранньостиглих, 95–115 – середньостиглих, 115–130 – пізньостиглих [7].

Мета дослідження. Вивчити вплив агротехнічних, ґрунтово-кліматичних умов, різних норм висіву та фаз скошування на вегетаційний період досліджуваних сортів конюшини лучної.

Умови та методика досліджень. Польові дослідження проводили в 2010–2011 рр. на полях кафедри селекції насінництва і кормовиробництва ім. М. О. Зеленського у ВП НУБіП України «Агрономічна дослідна станція». Ґрунти тут характеризуються високим вмістом валових і рухомих форм поживних речовин. Вміст гумусу в орному шарі становить 4,4 %, рН – 6,8–7,3; ємність поглинання 30,7–32,5 мг-екв на 100 г ґрунту. У шарі 0–20 см загального азоту міститься 0,27–0,31%, фосфору – 0,15–0,25 %,

² *Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук Г. І. Демидась

калію – 2,3–2,5 %. Вміст рухомого фосфору за Чиріковим досягає 4,5–5,5 мг на 100 г ґрунту. На такі ґрунти припадає 54,6% ґрунтового покриву зони Лісостепу України.

Попередник конюшини лучної – кормові буряки. Обробіток ґрунту під конюшину лучну включав глибоку зяблеву оранку ПЛН5-35, весняне закриття вологи ДХРВ-2, та досходове боронування КРН-4,2. Конюшину лучну висівали сівалкою «Клен» на чорноземах типових малогумусних при температурі ґрунту 8–10°C на глибину загортання насіння – 1–2 см. Після сівби було виконано коткування посівів агрегатом ЗКШ-6 [3, 6].

У дослідженнях використовували загальноприйнятні методики в кормовиробництві та землеробстві. Повторність досліду чотириразова; посівна площа 3600 м²; площа облікової ділянки 25 м². У дослідах вивчали вплив різних норм висіву насіння 14, 16 та 18 млн. шт./га досліджуваних сортів: Агрос-12, Поліс, Полісянка, залежно від різних фаз скошування; початок бутонізації, бутонізація, цвітіння.

Результати досліджень. Як засвідчили проведені дослідження на тривалість вегетаційного періоду значною мірою впливають метеорологічні умови, тобто кількість опадів і температура повітря протягом вегетації. Тому виникають значні коливання вегетаційного періоду за роками. За одержаними результатами, на ріст і розвиток рослин конюшини лучної в умовах Правобережного Лісостепу України суттєво впливали гідротермічні умови у досліджуваному році та, деякою мірою, норми висіву насіння [1, 2].

Крім того встановлено, що за два роки проведення досліджень вегетаційний період ранньостиглих сортів конюшини лучної варіював у таких межах: у сорту Агрос-12 – від 99 до 110 днів, сорту Поліс – від 99 до 109 днів і сорту Полісянка – від 98 до 109 днів. У 2011 році відзначено надмірну кількість опадів, що сприяло подовженню вегетації на 30–35 днів, порівняно з 2010 роком, коли спостерігався дефіцит вологи. Зокрема, найдовший період вегетації середньостиглих сортів конюшини лучної зафіксовано в 2011 році, коли у серпні випало 199,7 мм опадів, що перевищило багаторічні показники майже в 10 разів (коефіцієнт відхилення 179,1). І хоча вересень згаданого року був достатньо посушливим, серпневі зливи подовжили в цілому вегетацію рослин конюшини лучної. Таким чином, для досягнення повної стиглості сорту Агрос-12 знадобилося в середньому 103,5 – 106 днів, сорту Поліс 102,3 – 106 і сорту Полісянка 101 – 105,5 днів. І хоча значна різниця в досягненні сортів є наслідком нестабільної ситуації з надходження вологи за два роки досліджень (посушливий 2010 рік та з надмірною кількістю опадів 2011 рік), також простежується коливання цього показника у всіх сортів (табл.)

**Вегетаційний період конюшини лучної залежно від сортів та фаз
скошування за 2010 – 2011 роки**

Сорт	Фаза скошування	Рік		Середнє значення
		2010	2011	
Агрос-12	Початок бутонізації	99	108	103,5
	Бутонізація	101	109	105
	Цвітіння	102	110	106
Поліс	Початок бутонізації	99	106	102,3
	Бутонізація	100	108	104
	Цвітіння	101	109	105
Полісянка	Початок бутонізації	98	105	101,5
	Бутонізація	100	107	103,5
	Цвітіння	102	109	105,5

Висновки. У результаті проведених досліджень щодо тривалості вегетаційного періоду сортів конюшини лучної залежно від сорту та фаз скошування можна вказати лише на суттєвий вплив погодних умов за роки досліджень. У фазі цвітіння вегетаційний період подовжився в середньому за два роки у сорту Агрос – 12 – до 106 днів, у сорту Поліс – до 105 днів, а у сорту Полісянка – до 105,5 днів.

Бібліографічний список

1. Бутолин В. Д. Совершенствование агротехники клевера лугового на корм в Предуралье / В. Д. Бутолин // Интенсивные приемы повышения продуктивности кормопроизводства в Предуралье: межвузовский сб. науч. тр. – Пермь, 1991. – С. 15–21.
2. Бычков Г. Н. Потенциал сортов клевера лугового / Г. Н. Бычков, А. Д. Прудников, А. Б. Литвинова // Кормопроизводство. – 2009. – № 3. – С. 23–25.
3. Власюк Й. І. Тетраплоїдна конюшина – високопродуктивна культура інтенсивного типу / Й. І. Власик, П. Т. Дровець // Корми і кормовиробництво: міжвід. темат. наук. зб. – К.: Аграрна наука, 1978. – Вип. 5. – С. 39–43.
4. Амонс С. Е. Продуктивність весняних підпокровних та безпокровних посівів конюшини лучної на корм за різних норм висіву насіння при зрошенні в умовах Правобережного Лісостепу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук за спеціальністю 06.01.12 – кормовиробництво і луківництво / С. Е. Амонс. – Вінниця, 2002. – 20 с.
5. Бескровный А. К. Двухукосный клевер / А. К. Бескровный // Земледелие. – 1966. – № 6. – С. 27–28.
6. Бехацький Ю. С. Вплив норм висіву на насінневу продуктивність конюшини лучної / Ю. С. Бехацький // Перша Всеукраїнська (міжнародна) конференція по проблемі «Корми і кормовий білок» 16–17 листопада 1994 р. – Вінниця, 1994. – С. 44–45.

Демидась Г. І., Гузь К. Ф. Продолжительность вегетационного периода в зависимости от технологии выращивания в процессе онтогенезу клевера лугового // Корми і кормовиробництво. – 2012. – Вип. 74. – С. 58–60.

Отображено значение бобовой кормовой культуры – клевера лугового, который играет важную роль в кормлении скота. Освещена длительность вегетационного периода раннеспелых, позднеспелых сортов клевера. Выявлен более длинный вегетационный период у сорта Агрос - 12–106 дней в фазу цветения, тогда как кратчайший вегетационный период был у сорта Полисянка – 105 дней в фазу цветения.

Demidas G. I., Hudz K. F. Duration of vegetation period depending on the growing technology in ontogeny process of clover // Feeds and Feed Production. – 2012. – Issue 74. – P. 58–60.

The value of such leguminous forage crop as red clover which plays an important role in cattle feeding is highlighted. The article deals with the duration of the vegetation period of early and late varieties of clover. Variety Agros - 12 appeared to have a longer vegetation period – 106 days in the flowering stage, while variety Polisyanka had the shortest vegetation period - 105 days in the flowering stage.